

ONTDEK EMM EN MONUMENTEN WEEKEND 2026

ontdekemmen.nl
openmonumentendag.nl

EMM
EN

OPEN
MONUMENTEN
DAG

VOORWOORD

Beste inwoners en bezoekers,

Wie goed kijkt, ziet dat de geschiedenis van Emmen overal aanwezig is. In onze gemeente staan prachtige oude boerderijen die nog altijd een markante plek innemen in het landschap. We hebben bijzondere kerkgebouwen die al meer dan een eeuw het middelpunt van een dorp vormen. En ook industrieel erfgoed dat een nieuwe bestemming heeft gekregen, maar nog steeds herinnert aan eerdere tijden. Onze monumenten laten zien waar we vandaan komen en hoe onze omgeving zich door de jaren heen heeft ontwikkeld.

Dat sluit mooi aan bij het landelijke thema van Open Monumentendag 2026: 'Veerkrachtig erfgoed, in tijden van onzekerheid'. Monumenten hebben de tand des tijds doorstaan. Sommige gebouwen zijn hersteld na verval of schade, andere zijn aangepast aan nieuwe wensen en eisen. Dankzij de inzet van eigenaren, vrijwilligers en betrokken organisaties blijven deze plekken zichtbaar en betekenisvol voor toekomstige generaties. Soms verandert er iets, maar blijft de ziel van een plek herkenbaar.

Tijdens Open Monumentendag kunt u dit zelf ontdekken. Overal staan deuren open voor bezoekers. Bekende plekken, maar ook locaties die normaal niet toegankelijk zijn of waarvan veel mensen het verhaal nog niet kennen. Met rondleidingen, activiteiten, routes en puzzeltochten is er voor jong en oud van alles te beleven.

Dit boekje helpt u daarbij op weg. Het brengt de monumenten, verhalen en activiteiten in onze gemeente overzichtelijk bij elkaar. Veel van de informatie en foto's zijn aangeleverd door de betrokken organisaties, vrijwilligers en eigenaren zelf. Hun enthousiasme en kennis maken dit weekend ieder jaar weer bijzonder. Daarvoor spreek ik graag mijn waardering uit.

Ik nodig u van harte uit om op pad te gaan, nieuwe plekken te ontdekken en vooral ook eens bewust om u heen te kijken. Ik wens u een inspirerend en plezierig Open Monumentenweekend toe.

Dewy Keen
Wethouder Erfgoed

INHOUD

Het verhaal van Nieuw-Dordrecht, Oranjedorp en Zuidbarge	
Water, veen en zand: het verhaal van 3 dorpen	7
Ontdek Nieuw-Dordrecht te voet én per fiets	8
Overzicht wandel- en fietsroutes	10
Wandelroutes	
• Wandelroute 1	
Nieuw-Dordrecht in 8 verhalen – Historische wandeling door het dorp	12
• Wandelroute 2	
Natuur en veengeschiedenis – Route door het Oosterbos	18
• Wandelroute 3	
Natuur- en dorpsgeschiedenisroute – Combinatie van route 1 en 2	25
Fietsroutes	
• Fietsroute 1	
Van Veen en zand	26
• Fietsroute 2	
Uitbreiding route door het Oosterbos	34
Fiestpuzzeltocht	39
Te bezichtigen locaties	
Nieuw-Dordrecht	
Het witte kerkje	43
RAF Monument	44
Museum Collectie Brands	45
Koppelsluis: Historie van het water	46
Oranjedorp	
De Snikke	47
Zuidbarge	
Molen Zeldenrust	48
Rijksmonumentale Boerderij	49
De Spieker	50

Barger-Compascuum	
Molen de Berk	51
Hoogveenkerkhof	52
Barger-Oosterveld	
St. Gerardus Majells kerk	53
Erica	
Smalspoormuseum	54
Emmen	
Synagoge	55
Kapelkerk	56
Villa De Lindenhof (DIEP)	57
BB-Bunker	58
Emmermeer	
Museum Ergens in Nederland	59
Emmer-Compascuum	
Sint Willehadus kerk	60
Nieuw-Schoonebeek	
Kerkhof Büter	61
Zwartemeer	
St. Antoniuskerk	62

WATER, VEEN EN ZAND: HET VERHAAL VAN 3 DORPEN

Wie vandaag door Zuidbarge, Oranjedorp en Nieuw-Dordrecht fietst of wandelt, ziet drie heel verschillende dorpen. Toch hebben ze één ding gemeen: zonder water zouden ze er waarschijnlijk heel anders hebben uitgezien.

Zuidbarge is het oudste van de drie dorpen. Al in de veertiende eeuw wordt het dorp genoemd als een buurtschap op de Hondsrug aan de rand van het Bargermeer. Het Bargermeer was eeuwenlang van grote betekenis. Het leverde onder andere vis en een plek waar schapen werden gewassen. Via kleine waterlopen vond het overvloedige water zijn weg door het landschap. Het dorp groeide uit tot een karakteristiek Drents esdorp met monumentale boerderijen en een molen.

In de negentiende eeuw veranderde het landschap in heel Zuidoost-Drenthe sterk door de ontginning van het hoogveen. Oranjedorp ontstond in deze periode als veenkolonie onder de naam Kollingsveen bij het Bargermeer. Door de aanleg van het Oranjekanaal liep dit meer geleidelijk leeg en ontstond hier later een industrieterrein. Oranjedorp groeide als een lintdorp, waarbij de huizen en schuren zich vooral langs de kanalen

en later ook langs de zijwijken ontwikkelden.

Een belangrijke rol speelde de Bladderswijk, die vanaf 1861 werd gegraven om het gebied verder te ontsluiten. Langs deze wijk ontstond nieuwe bebouwing, waardoor het lint zich verder uitbreidde.

Nieuw-Dordrecht ontstond ook door de vervening rond dezelfde tijd als Oranjedorp. Het dorp ontstond op een uitloper van de Hondsrug tussen het Oosterveen en het Smeulveen. In het dorp gingen arbeiders en kleine boeren wonen. Opvallend is dat hier ooit een kanaal was gepland dat uiteindelijk nooit is aangelegd. Deze plek is nog te herkennen in het centrum van Nieuw-Dordrecht en heet nu 'De Leegte'.

Tijdens Open Monumentendag komt de geschiedenis tot leven. In de hele gemeente openen monumenten, bijzondere locaties en musea hun deuren. Stap op de fiets, trek de wandelschoenen aan of sluit aan bij een rondleiding en ontdek de mooiste verhalen uit de gemeente Emmen.

ONTDEK EMM EN NIEUW- DORDRECHT

EMM
EN

TE VOET ÉN PER FIETS

Tijdens de Open Monumentendag bent u van harte welkom bij het Witte Kerkje van Nieuw-Dordrecht. Vanuit het kerkje kunt u de rijke geschiedenis van Nieuw-Dordrecht en de omgeving op verschillende manieren ontdekken.

Er zijn twee wandelroutes beschikbaar. De **dorpswandeling van 2,7 kilometer** voert u langs monumenten en historische plekken in Nieuw-Dordrecht. Daarnaast is er een **natuurwandeling van 7,7 kilometer** door het Oosterbos, waar u geniet van rust, natuur en cultuurhistorie. Beide wandelingen sluiten op elkaar aan en kunnen eenvoudig worden gecombineerd tot één afwisselende wandeling van ruim **10 kilometer**.

Voor fietsliefhebbers is een **historische puzzelfietsroute van ongeveer 25 kilometer** uitgezet. Onderweg maakt u kennis met de geschiedenis van Nieuw-Dordrecht, het veenkoloniale landschap, de oude es van Zuidbarge, het Koning Willem-Alexanderkanaal, monumenten, de molen van Zuidbarge en andere bijzondere locaties. Bij diverse stops vindt u informatie over de geschiedenis van de omgeving.

Voor wie nog verder wil fietsen, is er een **uitbreidingsroute van circa 11 kilometer**. Deze voert onder andere langs de Veenkerk van Dominee De Weerd, het Scholtenskanaal en het Oosterbos en sluit weer aan op de hoofdroute.

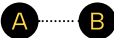
Alle routes starten en eindigen bij het Witte Kerkje. De wandel- en fietsroutes zijn voorzien van een routebeschrijving en kunnen desgewenst ook digitaal worden gevolgd via Komoot met een QR-code.

Wij wensen u veel plezier met het ontdekken van de geschiedenis, natuur en het cultureel erfgoed van Nieuw-Dordrecht en omgeving!

EMM ENWANDEL ROUTE 1 > DORPSWANDELING NIEUW-DORDRECHT

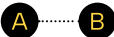
EMM ENWANDEL ROUTE 2 > NATUUR EN VEENGESCHIEDENIS- ROUTE DOOR HET OOSTERBOS

EMM ENWANDEL ROUTE 3 > NATUUR- EN DORPGESCHIEDENIS- ROUTE

Afstand 2,8 km

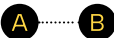
Onderweg ontdekt u:

1. Hervormde Kerk
2. Muziekkoepel
3. De Aanleg
4. De Leegte
5. Geallieerd Erehof
6. Lancaster-crash 1943
7. Museumcollectie Brands
8. De Veenweg (zichtpunt)

Afstand 7,7 km

Onderweg ontdekt u:

- De prehistorische Veenweg
- Hoogveen en veenontginning
- Drentse heideschapen
- Landgoed Scholtenszathe
- Het Koning Willem-Alexanderkanaal
- De Koppelsluis en de Veenvaart
- Oude veenputten
- Flora en fauna van het Oosterbos
- Museumcollectie Brands

Afstand 10 km

Complete erfgoedroute:

1. Dit is een combinatie van beide routes: Dorp- en Natuurroute, en kan vanaf de dorpsroute stop D5 Geallieerd Erehof worden opgepakt.

EMM ENFIETS ROUTE 1 > VAN VEEN EN ZAND

EMM ENFIETS ROUTE 2 > UITBREIDING FIETSRUTE DOOR HET OOSTERBOS

Afstand 15,6 km

Onderweg ontdekt u:

- Witte Kerkje Nieuw-Dordrecht
- Begraafplaats met RAF-bemanningsleden
- Aanleg en koepel
- Kollingsveen
- Molen Zeldenrust / Jacoba Omvleepad
- Oude es van Zuidbarge
- Spaarsluis en het Koning Willem-Alexanderkanaal
- IJstijdrust
- Museumcollectie Brands

Afstand 11,9 km

Onderweg ontdekt u:

- Koppelsluis
- Kerkje van De Weerd
- Rijksmonument de Veenweg
- Museumcollectie Brands

EMM ENWANDEL ROUTE 1 > NIEUW-DORDRECHT IN 8 VERHALEN- HISTORISCHE WANDELING DOOR HET DORP

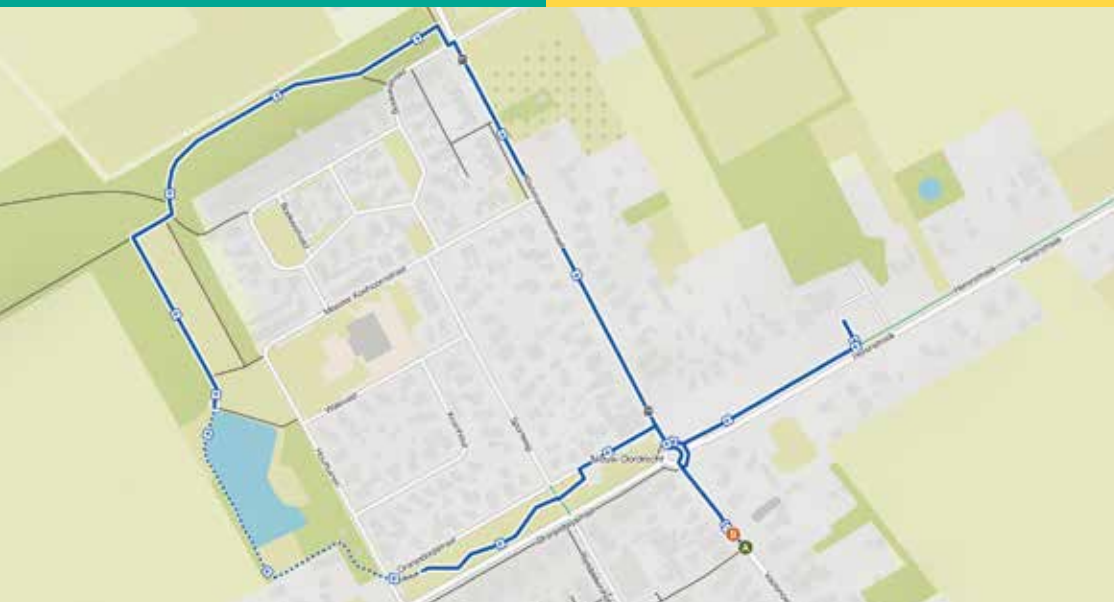
Afstand **A** **B** 2,8 km

Start- en eindpunt

Hervormde Kerk Nieuw-Dordrecht

Onderweg ontdekt u

- Hervormde Kerk
- Muziekkoepeel
- De Aanleg
- De Leegte
- Geallieerd Erehof
- Lancaster-crash 1943
- Museumcollectie Brands
- De Veenweg (zichtpunt)

Via Komoot te volgen scan de QR-code

ROUTEBESCHRIJVING

Stop 1 – Hervormde Kerk

De wandeling begint bij de hervormde kerk van Nieuw-Dordrecht. Neem hier de tijd om het kerkgebouw te bekijken en lees de informatie over de geschiedenis van de kerk. Steek vervolgens de weg over en loop naar rechts in de richting van de rotonde.

Stop 2 – Muziekkoepeel

Sla bij de supermarkt linksaf. Hier staat de muziekkoepeel, die in 1955 door de stad Dordrecht aan Nieuw-Dordrecht werd geschonken ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van het dorp.

Stop 3 – Beeld De Aanleg

Loop vanaf de muziekkoepeel verder naar het bronzen beeld De Aanleg. Dit kunstwerk symboliseert de geschiedenis van Nieuw-Dordrecht en de verbinding met het landschap.

Stop 4 – De Leegte

Loop vervolgens rechtdoor door het gebied dat bekendstaat als de Leegte. Hier was ooit een zijtak van het Oranjekanaal gepland. Het kanaal werd nooit aangelegd, maar speelde wel een belangrijke rol in de ontwikkeling van het dorp. Blijf rechtdoor lopen tot het einde van de straat. Steek daar over en volg het schelpenpad richting het park.

Stop 5 – Park en vijver

Bij aankomst in het park houdt u links aan. Volg het pad linksom rond de vijver en steek het bruggetje over. Volg daarna het wandelpad rechtdoor richting de bosrand.

Stop 6 – Begraafplaats en Geallieerd Erehof

Bij de bosrand gaat u rechtsaf en volgt u het pad door het bos tot aan de Klazienaveensestraat. Steek de weg over en ga rechtsaf. U komt nu bij de begraafplaats met het Geallieerd Erehof en het RAF-monument. Hier worden de militairen herdacht die tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn omgekomen. Hier kunt u ook kiezen om verder te gaan met route 2, een route door het Oosterbos.

Stop 7 – Museumcollectie Brands

Loop verder richting de rotonde. Bij de rotonde gaat u linksaf. Aan de Herenstreek bevindt zich Museumcollectie Brands. Hier vindt u ook de herinnering aan de vliegtuigcrash van augustus 1943. Het museum is, wanneer geopend, zeker een bezoek waard.

Rijksmonument De Veenweg

Wanneer u vanaf Museumcollectie Brands richting het Oosterbos kijkt, bevindt zich daar een bijzonder archeologisch monument: de prehistorische Veenweg van Nieuw-Dordrecht. Deze locatie ligt niet op de wandelroute zelf, maar vormt wel een belangrijk onderdeel van de geschiedenis van het gebied.

Terug naar de kerk

Vanaf Museumcollectie Brands loopt u terug naar de rotonde. Sla daar linksaf en volg de weg terug naar de hervormde kerk, het beginpunt van de wandeling.

BEZIENSWAARDIGHEDEN ONDERWEG

D1. Hervormde Kerk

De hervormde kerk van Nieuw-Dordrecht werd gebouwd in 1874, tegelijk met de oprichting van de hervormde gemeente. Het gebouw is een eenvoudige zaalkerk en vertoont opvallende overeenkomsten met de kerk in Emmer-Compascuum. Vermoedelijk zijn beide kerken door dezelfde architect ontworpen.

De kerk staat aan de Vastenow. Deze naam verwijst naar het vaste veen in dit gebied, dat vroeger moeilijk te bewerken was voor de landbouw. Bijzonder aan het interieur zijn de lage ramen, waardoor het landschap zichtbaar blijft vanuit de kerk. Ook zijn verschillende historische kerkelijke voorwerpen bewaard gebleven, waaronder een tinnen avondmaalsset en een zilveren doopbekken uit de begintijd van de kerk.

In 1978 werd de kerk gerestaureerd door vrijwilligers uit het dorp.

D2. Muziekkoepeel

Kort na de stichting van Nieuw-Dordrecht ontstonden de eerste winkels, een herberg en een schooltje. In 1892 kreeg het dorp een permanente school met vier lokalen. Generaties kinderen kregen hier les totdat in de jaren zestig een nieuw schoolgebouw werd geopend.

De laatste molen van Nieuw-Dordrecht stamde uit 1884 en

D1

werd in 1954 afgebroken. Ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van het dorp schonk de stad Dordrecht in 1955 deze muziekkoepeel aan Nieuw-Dordrecht. De achtkantige koepel met rieten dak staat op een fundering van zwerfkeien.

D3. De Aanleg

Midden in het dorp staat het bronzen beeld De Aanleg. Het beeld toont het onderlichaam van een man, waarvan één been als een wortel de grond in groeit.

Het kunstwerk verwijst naar de geschiedenis van Nieuw-Dordrecht en de verbondenheid

D3

van mensen met deze plek. De naam De Aanleg herinnert aan het project wat nooit volledig is voltooid: het geplande kanaal door de Hondsrug.

Ondanks die onafgemaakte plannen groeide Nieuw-Dordrecht uit tot een dorp met een eigen karakter en een rijke geschiedenis.

D4. De Leegte – Het kanaal dat nooit werd gegraven

Het gebied waar nu Nieuw-Dordrecht ligt, vormde ooit een zandrug tussen twee grote hoogveengebieden: het Oostveen en het Smalveen.

In de negentiende eeuw waren er plannen om deze gebieden te verbinden via een zijtak van het Oranjekanaal. Hiervoor moest een kanaal door de hoger gelegen zandgronden van de Hondsrug worden gegraven.

Door de zware keileembodem en het grote hoogteverschil bleek dit technisch moeilijk en vooral erg kostbaar. Er zouden meerdere sluizen nodig zijn geweest. Daarom werd het plan uiteindelijk stopgezet.

Langs het geplande tracé ontstonden wel nederzettingen van veenarbeiders en boeren. Hieruit groeide later Nieuw-Dordrecht.

D5

D5. Geallieerd Erehof

Op de begraafplaats van Nieuw-Dordrecht bevindt zich het Geallieerd Erehof. Hier liggen 24 geallieerde militairen begraven die tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn gesneuveld.

De witte grafstenen vormen een blijvende herinnering aan hun inzet voor de vrijheid.

Op het erehof staat ook een RAF-monument van een grote zwerfsteen. Deze steen werd tijdens de ijs tijd door landijs naar Drenthe vervoerd. Op het monument staan een herdenkingstekst en het embleem van de Royal Air Force.

Het monument werd geplaatst op 3 mei 1980.

D6. De vliegtuigcrash van 1943

In de nacht van 23 op 24 augustus 1943 stortte een Britse Lancaster-bommenwerper van de Royal Air Force neer in Nieuw-Dordrecht.

Het toestel was onderweg terug van een bombardement op Berlijn toen het boven Nederland werd aangevallen door een Duitse nachtjager. Het zwaar beschadigde vliegtuig stortte uiteindelijk neer aan de Jhr. de Jongestraat.

Bij de ramp kwamen 3 inwoners van Nieuw-Dordrecht om het leven: Jan de Vries, zijn vrouw en hun zoon. Ook zes bemanningsleden van het vliegtuig overleefden de crash niet.

De gebeurtenis liet diepe sporen achter in het dorp en wordt nog altijd herdacht.

D7. Museumcollectie Brands

Aan de Herenstreek bevindt zich Museumcollectie Brands, gevestigd in de voormalige boerderij van verzamelaar Jans Brands (1931–2019).

D6

D7

D8

D8. De Veenweg van Nieuw-Dordrecht

Onder de grond bij het Oosterbos ligt een bijzonder archeologisch rijksmonument verborgen: de Veenweg van Nieuw-Dordrecht. Onderzoek heeft uitgewezen dat deze houten weg rond 2549 voor Christus werd aangelegd. De weg was minstens 800 meter lang en mogelijk onderdeel van een veel groter traject door het moeras.

Waarom de weg precies werd gebouwd, weten archeologen nog altijd niet zeker. Mogelijk leidde hij naar een belangrijke of zelfs heilige plaats in het veen.

Een deel van de Veenweg is tegenwoordig te zien in het Veenpark. Het grootste deel ligt nog altijd veilig onder de grond verborgen om het te beschermen voor toekomstige generaties.

Al op jonge leeftijd begon hij met verzamelen. Zijn bekende uitspraak was: "Wat je weggooit, zie je later nooit weer."

Door de jaren heen verzamelde hij duizenden boeken, documenten, foto's en historische voorwerpen uit Drenthe en de veengebieden. Uiteindelijk groeide de verzameling zo sterk dat de boerderij werd omgebouwd tot museum.

Tegenwoordig biedt het museum een unieke kijk op de geschiedenis van Drenthe, het veen en het dagelijks leven van vroeger.

EMM ENWANDEL ROUTE2 NATUUR EN VEENGESCHIEDENIS- ROUTE DOOR HET OOSTERBOS

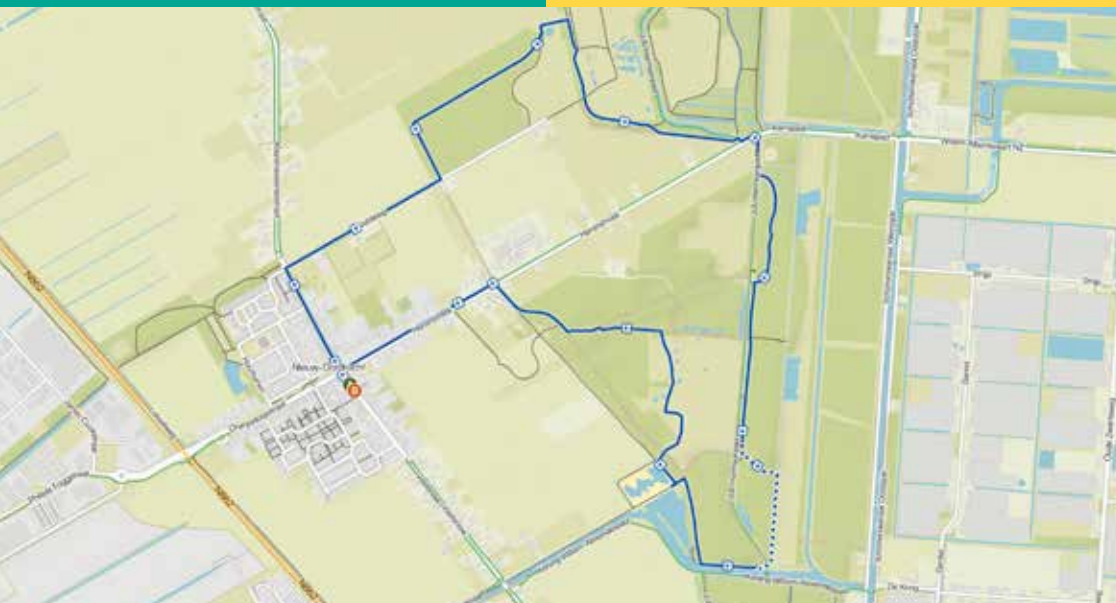
Afstand **A** **B** 7,7 km

Startpunt

Hervormde kerk Nieuw-Dordrecht

Onderweg ontdekt u

- De prehistorische Veenweg
- Hoogveen en veenontginning
- Drentse heideschappen
- Landgoed Scholtenszathe
- Het Koning Willem-Alexanderkanaal
- De Koppelsluis en de Veenvaart
- Oude veenputten
- Flora en fauna van het Oosterbos
- Museumcollectie Brands

ROUTEBESCHRIJVING

Start. Hervormde Kerk

Loop naar de rotonde en steek over bij de bushalte, volg de weg (Klazienaveense straat)

N1. Geallieerd Erehof

Loop vanaf de begraafplaats verder en sla rechtsaf de Veldweg op. Volg deze weg tot aan de bosrand. Hier gaat u linksaf het bos in.

N2. Richting het Oosterbos

Volg het pad helemaal tot het einde en sla rechtsaf.

U komt uit op een open terrein waar regelmatig de schapen grazen. Hier staat ook een bankje om even van het uitzicht te genieten.

Loop links om het veldje heen en ga dan rechtsaf door het hek. Vanaf dit punt dienen honden aangelijnd te zijn.

N3. De Veenweg van Nieuw-Dordrecht

Volg het pad langs het hoogveengebied. Houd bij splitsingen steeds rechts aan. Aan uw rechterzijde ligt het gebied waar zich onder de grond de beroemde veenweg van Nieuw-Dordrecht bevindt. Deze houten weg werd rond 2549 voor Christus aangelegd en behoort tot de oudste sporen van menselijke activiteit in deze omgeving.

Hoewel de weg tegenwoordig niet zichtbaar is, ligt een groot deel ervan nog altijd veilig bewaard onder het veen.

Loop verder tot aan de parkeerplaats bij de Oranjedorpstraat.

N4. Hoogveen en natuur

Steek de weg over naar het tweede deel van het Oosterbos. Na de parkeerplaats gaat u linksaf een smal bospad op. Dit pad voert door een afwisselend landschap van bos, heideachtige vegetatie en voormalige veengronden.

N5. Scholtenszathe en de veenkoloniën

Aan het einde van het bosrijke gedeelte steekt u een greppel of slootje over. Vervolgens bereikt u een weiland waar regelmatig runderen van Landgoed Scholtenszathe grazen. Volg het pad langs de bosrand met het weiland aan uw linkerhand.

N6. Koppelsluis en Koning Willem-Alexanderkanaal

Aan het einde van het pad bereikt u het Koning Willem-Alexanderkanaal. Hier ligt de Koppelsluis, een bijzonder sluizencomplex dat hoogteverschillen in het landschap overbrugt. De dubbele sluis maakt deel uit van de Veenvaart, een recreatieve vaarverbinding die de oude veenkoloniën opnieuw met elkaar verbindt.

Vanaf de sluis is goed zichtbaar dat het landschap hier niet overal even hoog ligt. Juist dat hoogteverschil zorgde er vroeger voor dat sommige kanaalplannen nooit werden uitgevoerd.

Ga rechtsaf en houd de sluis aan uw linkerzijde.

N7. Oude veenput en waterrijk gebied

Volg het kanaal. Wanneer de weg naar rechts buigt, ligt hier een oude veenput die herinnert aan de tijd van de turfwinning.

Even verderop passeert u aan de rechterkant een waterrijk gebied horende bij het Willem-Alexanderkanaal, dat veel vogels aantrekt.

Ga rechtsaf bij het pad en houd het water aan uw linkerzijde.

N8. Terug door het hoogveen

Via een smalle doorgang tussen de bomen komt u opnieuw in een open hoogveengebied.

Dit deel van de route maakt onderdeel uit van een groter netwerk van wandelroutes door de Hondsrugregio. Hier krijgt u een indruk van hoe uitgestrekt de veengebieden ooit waren voordat zij werden ontgonnen. In dit gebied groeien onder andere tormentil en eenarig wollegras. Ook leven hier verschillende soorten vlinders, vogels en kleine zoogdieren.

Volg het pad volledig tot aan het einde.

N9. Paviljoen Oosterbos

Na een drassig gedeelte bereikt u een breed zandpad. Loop tot aan de splitsing en ga rechtsaf.

Volg dit pad tot aan Paviljoen Oosterbos. Hier is gelegenheid om even uit te rusten met koffie, thee of een lunch.

N10. Museumcollectie Brands

Loop vervolgens richting Museumcollectie Brands.

In de voormalige boerderij van verzamelaar Jans Brands is een unieke verzameling ondergebracht over de geschiedenis van Drenthe, het veen en het dagelijks leven van vroeger.

Bij het museum bevindt zich tevens de herinneringsplaquette van de Lancaster-crash uit 1943.

Einde van de route

Loop vanaf Museumcollectie Brands terug naar de rotonde en sla linksaf richting de Hervormde Kerk van Nieuw-Dordrecht.

BEZIENSWAARDIGHEDEN ONDERWEG

N1. Hervormde Kerk

De hervormde kerk van Nieuw-Dordrecht werd gebouwd in 1874, tegelijk met de oprichting van de hervormde gemeente. Het gebouw is een eenvoudige zaalkerk en vertoont opvallende overeenkomsten met de kerk in Emmer-Compascuum. Vermoedelijk zijn beide kerken door dezelfde architect ontworpen.

De kerk staat aan de Vastenow.

Deze naam verwijst naar het vaste veen in dit gebied, dat vroeger moeilijk te bewerken was voor de landbouw. Bijzonder aan het interieur zijn de lage ramen, waardoor het landschap zichtbaar blijft vanuit de kerk. Ook zijn verschillende historische kerkelijke voorwerpen bewaard gebleven, waaronder een tinnen avondmaalsset en een zilveren doopbekken uit de begintijd van de kerk.

In 1978 werd de kerk gerestaureerd door vrijwilligers uit het dorp.

N2. Geallieerd Erehof

Op de begraafplaats van Nieuw-Dordrecht bevindt zich het Geallieerd Erehof. Hier liggen 24 geallieerde militairen begraven die tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn gesneuveld.

De witte grafstenen vormen een blijvende herinnering aan hun inzet voor de vrijheid.

Op het erehof staat ook een RAF-monument van een grote zwerfsteen. Deze steen werd tijdens de ijsijd door landijs naar Drenthe vervoerd.

N3

Op het monument staan een herdenkingstekst en het embleem van de Royal Air Force. Het monument werd geplaatst op 3 mei 1980.

N3. De Veenweg van Nieuw-Dordrecht

Onder de grond bij het Oosterbos ligt een bijzonder archeologisch rijksmonument verborgen: de Veenweg van Nieuw-Dordrecht. Onderzoek heeft uitgewezen dat deze houten weg rond 2549 voor Christus werd aangelegd. De weg was minstens achthonderd meter lang en mogelijk onderdeel van een veel groter traject door het moeras. Waarom de weg precies werd gebouwd, weten archeologen nog altijd niet zeker. Mogelijk leidde hij naar een belangrijke of zelfs heilige plaats in het veen.

Een deel van de Veenweg is tegenwoordig te zien in het Veenpark. Het grootste deel ligt nog altijd veilig onder de grond verborgen om het te beschermen voor toekomstige generaties.

N4. Hoogveen en natuur

De vossebes of rode bosbes kun je tegenkomen in bossen en op heidevelden waar de grond lichtzuur is. De plant begint vaak al in april

N6

N8

te bloeien en dat gaat door tot september-oktober. Er kunnen dus gelijktijdig bloemen en bessen aan de plant zichtbaar zijn. De bestuiving vindt plaats door bijen en hommels.

N5. Scholtenszathe en de veenkoloniën

De naam Scholten speelt een belangrijke rol in de geschiedenis van Zuidoost-Drenthe. De familie Scholten was betrokken bij de ontginning van grote delen van het veengebied en heeft veel invloed gehad op de ontwikkeling van de streek.

N6. Koppelsluis en Koning Willem-Alexanderkanaal

U staat hier bij de Koppelsluis, een bijzonder onderdeel van het Koning Willem-Alexanderkanaal. Dit zes kilometer lange kanaal werd in 2013 geopend als onderdeel van het project Veenvaart, waarmee oude vaarverbindingen in de Drentse en Groningse Veenkoloniën weer

bevaarbaar werden gemaakt voor recreatievaart. Het Koning Willem-Alexanderkanaal is extra bijzonder omdat het het eerste infrastructurele project in Nederland was dat de naam van koning Willem-Alexander kreeg. Het kanaal werd kort na zijn troonsbestijging officieel geopend. De aanleg was technisch uitdagend. Het kanaal doorsnijdt de Hondsrug, waardoor een hoogteverschil van ongeveer vijf meter moest worden overbrugd. Daarom werden twee bijzondere sluisen gebouwd: de Spaarsluis bij Oranjedorp en deze Koppelsluis bij Nieuw-Dordrecht. De Koppelsluis bestaat uit twee sluiscolken achter elkaar. Schepen stijgen of dalen hier twee keer ongeveer 2,5 meter. Dankzij deze verbinding kunnen recreatievaarders tegenwoordig weer varen door een gebied dat eeuwenlang werd gevormd door turfwinning, veenkoloniën en kanalen. Ook de historische

veenschuit van het Veenpark maakt gebruik van deze vaarroute.

N7. Oude veenput en waterrijk gebied

Als u rechtsafgaat om even een blik te werpen op het waterrijke gebied gevoed door het Koning Willem-Alexanderkanaal ziet u waarschijnlijk allerlei watervogels. In het riet broeden ook Karekieten.

Aan de andere zijde ligt een klein stilstaand water waar amfibieën zoals kikkers en salamanders voorkomen en waterhyacinten groeien.

N8. Terug door het hoogveen

Het pad waarop u nu loopt maakt deel uit van de Hünenweg, een internationale wandelroute van Groningen naar het Duitse Osnabrück. De route is ruim 325 kilometer lang en verbindt twee UNESCO Geoparken. Onderweg wandelt u langs sporen van meer dan 5.500 jaar geschiedenis, van hunebedden en oude veenwegen tot

dorpen, bossen en heidevelden. Het is niet zomaar een wandelpad, maar een route langs duizenden jaren menselijke geschiedenis, zoals de Veenweg die u al gepasseerd heeft.

N9. Paviljoen Oosterbos

De mogelijkheid om even bij te komen en te genieten van de sfeer. Ook op het terras is het goed toeven.

N10. Museumcollectie Brands

Aan de Herenstreek bevindt zich Museumcollectie Brands, gevestigd in de voormalige boerderij van verzamelaar Jans Brands (1931–2019).

Al op jonge leeftijd begon hij met verzamelen. Zijn bekende uitspraak was: "Wat je weggooit, zie je later nooit weer."

Door de jaren heen verzamelde hij duizenden boeken, documenten, foto's en historische voorwerpen uit Drenthe en de veengebieden. Uiteindelijk groeide de verzameling zo sterk dat de boerderij werd

N10

EMM ENWANDEL ROUTE 3 > NATUUR- EN DORPGESCHIEDENIS- ROUTE

Afstand A B 10 km

Start- en eindpunt

Hervormde Kerk Nieuw-Dordrecht

Onderweg ontdekt u

- Hervormde Kerk
- Muziekkoepeel
- De Aanleg
- De Leegte
- Geallieerd Erehof
- Lancaster-crash 1943
- De prehistorische Veenweg
- Hoogveen en veenontginning
- Drentse heideschappen
- Landgoed Scholtenszathe
- Het Koning Willem-Alexanderkanaal
- De Koppelsluis en de Veenvaart
- Oude veenputten
- Flora en fauna van het Oosterbos
- Museumcollectie Brands

omgebouwd tot museum. Tegenwoordig biedt het museum een unieke kijk op de geschiedenis van Drenthe, het veen en het dagelijks leven van vroeger. Neem vooral even een kijkje binnen!

Voor het museum staat een informatiebordje wat vertelt over de "Lost Wings".

In de nacht van 23 op 24 augustus 1943 stortte een Britse Lancaster-bommenwerper van de Royal Air Force neer in Nieuw-Dordrecht. Het toestel was onderweg terug van een bombardement op Berlijn toen het boven Nederland werd aangevallen door een Duitse nachtjager. Het zwaar beschadigde vliegtuig stortte uiteindelijk neer aan de Jhr. de Jongestraat.

Bij de ramp kwamen drie inwoners

van Nieuw-Dordrecht om het leven: Jan de Vries, zijn vrouw en hun zoon. Ook zes bemanningsleden van het vliegtuig overleefden de crash niet. De gebeurtenis liet diepe sporen achter in het dorp en wordt nog altijd herdacht.

ROUTEBSCHRIJVING

Dit is een combinatie van wandelroute 1 & 2. Vanaf Geallieerd Erehof pakt u de route op.

EMM
EN

EMM ENFIETS ROUTE 1 > VAN VEEN EN ZAND

Afstand **A** **B** 15,6 km

Start- en eindpunt

Witte Kerkje, Nieuw-Dordrecht.

Onderweg ontdekt u:

- Witte Kerkje Nieuw-Dordrecht
- Begraafplaats met RAF-bemanningsleden
- Aanleg en koepel
- Kollingsveen
- Molen Zeldenrust/Jacoba Omvleepad
- Oude es van Zuidbarge
- Spaarsluis en het Koning Willem-Alexanderkanaal
- IJstijdrust
- Museumcollectie

ROTEBESCHRIJVING

1. Vertrek vanaf het Witte Kerkje in Nieuw-Dordrecht en rijd naar de rotonde.
2. Volg de Klazienaveenstraat richting het kerkhof. Hier is de eerste informatiestop. **(F1)**
3. Ga bij het kerkhof linksaf de Meester Korenstraat in. Volg de weg via de bocht naar de Houttuinen.
4. Ga de Oranjedorpstraat op en rijd even een klein stukje naar links om stil te staan bij het beeld 'de Aanleg' en de koepel, hier is een informatiestop. **(F2)** Fiets daarna terug op de Oranjedorpstraat en steek bij de verkeerslichten over.
5. Rijd door naar de rotonde en ga rechtdoor de Phileas Foggstraat op.
6. Volg deze weg tot de Robert Scottstraat en sla linksaf.
7. Aan het einde van de straat gaat u rechtsaf de Oosterwijk Westzijde op. Houd bij de splitsing links aan om op de Oosterwijk Westzijde te blijven.
8. Volg de weg tot de Kollingsveenweg. Bij het monument in het parkje is een informatiestop. **(F3)**
9. Aan het einde van de Kollingsveensweg rechtsaf de Bladderswijk Westzijde op.
10. Volg deze weg tot de Cornelis Houtmanstraat en ga linksaf.
11. Neem direct de eerste straat links en volg deze naar rechts, waarna u uitkomt op Oranjekanaal Noordzijde.
12. Volg het kanaal langs de sluis tot aan het Jacoba Omvleepad. Bij de molen is een korte informatiestop. **(F4)**
13. Vervolg de route via het Jacoba Omvleepad naar het Stegingepad. Ga linksaf en volg het Stegingepad tot de Zuidbargerstraat.
14. Ga rechtsaf de Zuidbargerstraat op en vervolgens rechtsaf naar de Rietlandenstraat en meteen weer links, de Keistraat op.
15. Neem direct de eerste weg links, de Halvemaanweg op. Hier wordt stilgestaan bij de oude es van Zuidbarge. **(F5)**
16. De Halvemaanweg gaat over op de Rietlandenweg. Houd hier rechts aan.
17. Steek het Oranjekanaal over.
18. Ga linksaf de Eikenweg op en volg deze lommerrijke weg langs het kanaal. Hierbij kruist u de Zuidbargerstraat.

EMM
EN

Via Komoot te volgen scan de QR-code

19. De weg buigt vanzelf naar rechts. Op deze plek, in het hoge gras is een zwerfkei met de naam Kollingsveen te zien.
20. Ga vervolgens de Bladderswijk Westzijde op en volg deze richting Oranjedorp.
21. Steek de brug over. De weg gaat over in de Oosterwijk Westzijde.
22. Ga linksaf bij de kruising en steek schuin over, het fietspad op.
23. Het fietspad gaat aan het eind met een bocht naar boven, u ziet dan de Spaarsluis en het grote houten kunstwerk van de Giraf. Hier wordt stilgestaan bij het ontstaan van dit kanaal en de sluis. **(F6)**
24. Blijf de weg lang de sluis en het kanaal volgen. Dit is het Koning Willem-Alexander kanaal.
25. Onderweg ziet u zwerfkeien en de 'ijstijdrust', een plekje om even uit te rusten. Dit is een informatiestop. **(F7)**
26. De weg leidt naar boven, bij de brug over het kanaal. Hier steekt u over en gaat u linksaf over de Vastenow weer richting kerk. Of u vervolgt de weg langs het kanaal voor de uitbreidingsroute 'Oosterbos'. Deze route voegt 11,9 km extra toe. Deze route bevat een segment met trappen (Fietslift). Zie fietsroute 2.
27. Rijd nog even rechtdoor en ga bij de rotonde linksaf de Herenstreek op naar Museum Brands. **(F8)** Hier is gelegenheid om het museum te bezoeken en eventueel koffie te drinken.
28. Keer terug naar de rotonde, ga linksaf de Vastenow op en fiets terug naar het Witte Kerkje, het eindpunt van de route.

BEZIENSWAARDIGHEDEN ONDERWEG

Start Hervormde Kerk

De hervormde kerk van Nieuw-Dordrecht werd gebouwd in 1874, tegelijk met de oprichting van de hervormde gemeente. Het gebouw is een eenvoudige zaalkerk en vertoont opvallende overeenkomsten met de kerk in Emmer-Compasuum. Vermoedelijk zijn beide kerken door dezelfde architect ontworpen.

De kerk staat aan de Vastenow. Deze naam verwijst naar het vaste veen in dit gebied, dat vroeger moeilijk te bewerken was voor de landbouw. Bijzonder aan het interieur zijn de lage ramen, waardoor het landschap zichtbaar blijft vanuit de kerk. Ook zijn verschillende historische kerkelijke voorwerpen bewaard gebleven, waaronder een tinnen avondmaalsset en een zilveren

doopbekken uit de begintijd van de kerk.

In 1978 werd de kerk gerestaureerd door vrijwilligers uit het dorp.

F1. Geallieerd Erehof

Op de begraafplaats van Nieuw-Dordrecht bevindt zich het Geallieerd Erehof. Hier liggen 24 geallieerde militairen begraven die tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn gesneuveld.

De witte grafstenen vormen een blijvende herinnering aan hun inzet voor de vrijheid.

Op het erehof staat ook een RAF-monument van een grote zwerfsteen. Deze steen werd tijdens de ijsijd door landijs naar Drenthe vervoerd. Op het monument staan een herdenkingstekst en het embleem van de Royal Air Force.

Het monument werd geplaatst op 3 mei 1980.

F2. De aanleg en Muziekkoepeel

Midden in het dorp staat het bronzen beeld De Aanleg. Het beeld toont het onderlichaam van een man, waarvan één been als een wortel de grond in groeit.

Het kunstwerk verwijst naar de geschiedenis van Nieuw-Dordrecht en de verbondenheid van mensen met deze plek. De naam De Aanleg herinnert aan het project wat nooit volledig is voltooid: het geplande kanaal door de Hondsrug.

Ondanks die onafgemaakte plannen groeide Nieuw-Dordrecht uit tot een dorp met een eigen karakter en een rijke geschiedenis.

De Muziekkoepeel

Ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van het dorp schonk de stad Dordrecht in 1955 deze

muziekkoepeel aan Nieuw-Dordrecht. De achtkantige koepel met rieten dak staat op een fundering van zwerfkeien.

F3. Kollingsveen

Kollingsveen was een deel van het uitgestrekte hoogveen dat vroeger grote delen van Zuidoost-Drenthe bedekte. Eeuwenlang was dit gebied nauwelijks toegankelijk. Vanaf de negentiende eeuw begon de ontginning van het veen. Turf werd afgegraven en via kanalen afgevoerd als brandstof. Hierdoor veranderde het landschap ingrijpend. Van het oorspronkelijke veen is weinig overgebleven. De steen bij Kollingsveen herinnert aan dit verdwenen landschap en aan de mensen die hier onder zware omstandigheden werkten aan de vervening en ontginning.

F4. Molen Zeldenrust

De korenmol 'Zeldenrust' werd gebouwd in 1857 met onderdelen van een afgebroken oliemolen uit Emmen. Sinds 1965 is de molen een rijksmonument en nog altijd regelmatig in bedrijf. De molen kwam in 1919 in handen van de familie Omvlee.

Het Jacoba Omvleepad herinnert aan Jacoba Omvlee, die tijdens de Tweede Wereldoorlog met haar gezin een Joodse familie uit Nieuw-Amsterdam verborgen hield. Voor deze moedige daad kreeg zij postuum de onderscheiding 'Rechtvaardige onder de Volkeren'. Sinds 2017 draagt het pad haar naam.

F5. De oude Es van Zuidbarge

Zuidbarge is een oud esdorp dat al bestond voordat de veenkoloniën werden aangelegd. De gezamenlijke

akkers van het dorp lagen op de hoger gelegen zandgrond: de es. Hoewel de oorspronkelijke verkaveling door ruilverkaveling en bebouwing grotendeels verdwenen is, loopt de route hier nog door het historische gebied van de voormalige Zuidbarger es. Het verschil met het strakke veenkoloniale landschap dat eerder op de route te zien was, is hier goed merkbaar.

F6. Spaarsluis

Het Koning Willem-Alexanderkanaal werd in 2013 geopend als onderdeel van het project 'Veenvaart'. Het vormt een vaarverbinding tussen het Scholtenskanaal en de Bladderswijk. Omdat het kanaal de Hondsrug kruist, moest een hoogteverschil van ongeveer zes meter worden overwonnen. Daarom werden de Koppelsluis en de Spaarsluis gebouwd. De Spaarsluis is bijzonder

F6

omdat zij water bespaart door gebruik te maken van speciale spaarbekkens. Hierdoor gaat bij het schutten ongeveer de helft minder water verloren dan bij een gewone sluis.

Het grote houten kunstwerk van de Giraf is een opvallend herkenningspunt langs de route. Het is geplaatst als landschapskunst en nodigt uit om even stil te staan bij de relatie tussen natuur, water en het veranderende landschap en is een knipoog naar de bekende dierentuin in Emmen 'Wildlands'.

F7. IJstijdrust

Langs het Koning Willem-Alexanderkanaal liggen meerdere IJstijdrustpunten. Tijdens de aanleg van het kanaal kwamen enorme zwerfkeien uit de bodem tevoorschijn. Deze keien zijn

duizenden jaren geleden door het landijs uit Scandinavië meegevoerd. Bij elk IJstijdrustpunt vertellen informatiepanelen over de ijstijden en het ontstaan van de Hondsrug. Zo laat deze plek zien dat de geschiedenis van dit landschap niet honderden, maar tienduizenden jaren teruggaat.

F8. Museumcollectie Brands

Aan de Herenstreek bevindt zich Museumcollectie Brands, gevestigd in de voormalige boerderij van verzamelaar Jans Brands (1931–2019).

Al op jonge leeftijd begon hij met verzamelen. Zijn bekende uitspraak was: *"Wat je weggooit, zie je later nooit weer."*

Door de jaren heen verzamelde hij duizenden boeken, documenten, foto's en historische voorwerpen uit

F7

F8

Drenthe en de veengebieden. Uiteindelijk groeide de verzameling zo sterk dat de boerderij werd omgebouwd tot museum.

Tegenwoordig biedt het museum een unieke kijk op de geschiedenis van Drenthe, het veen en het dagelijks leven van vroeger.

De vliegtuigcrash van 1943

Bij het museum staat ook een herdenkingsbord.

In de nacht van 23 op 24 augustus 1943 stortte een Britse Lancaster-bommenwerper van de Royal Air Force neer in Nieuw-Dordrecht. Het toestel was onderweg terug van een bombardement op Berlijn toen het boven Nederland werd aangevallen door een Duitse nachtjager. Het zwaar beschadigde vliegtuig stortte uiteindelijk neer aan de Jhr. de Jongestraat.

Bij de ramp kwamen 3 inwoners van Nieuw-Dordrecht om het leven: Jan de Vries, zijn vrouw en hun zoon. Ook 6 bemanningsleden van het vliegtuig overleefden de crash niet.

De gebeurtenis liet diepe sporen achter in het dorp en wordt nog altijd herdacht.

EMM ENFIETS ROUTE 2 > UITBREIDING FIETSRUTE DOOR HET OOSTERBOS

Afstand **A** **B** 11,9 km

Onderweg ontdekt u:

- Koppelsluis
- Kerkje van De Weerd
- Rijksmonument de Veenweg
- Museumcollectie Brands

ROUTEBSCHRIJVING

Voor wie de fietstocht wil uitbreiden, is er een extra lus van 11,9 kilometer.

In plaats van bij de brug af te slaan richting de Vastenow, steekt u de brug over en rijdt u rechtdoor. U blijft het fietspad langs het Koning Willem-Alexanderkanaal volgen richting de Koppelsluis.

Bij de Koppelsluis wordt stilgestaan bij de geschiedenis van de sluis en het kanaal. **(U1)** Vervolg de route langs het kanaal tot aan het Scholtenskanaal Westzijde. Sla hier linksaf en volg de weg tot aan de fietslift.

Via de fietslift steekt u het Scholtenskanaal over. De trap is voorzien van een fietsgoot, waardoor u de fiets mee naar boven en beneden kunt begeleiden.

Let op!!! Als dit te zwaar is kunt u de weg blijven volgen en recht oversteken naar Klazienaveen-Noord

Aan de overzijde volgt u het fietspad langs het kanaal. Het pad slingert door het landschap. Langs het kanaal en buigt naar rechts. Blijf de route langs het water volgen totdat u rechtsaf kunt slaan richting Klazienaveen-Noord. Via het Scholtenskanaal Oostzijde bereikt u het historische kerkje van De Weerd. Hier bevindt zich een informatiestop over de geschiedenis van dit kerkje en de ontwikkeling van de veenkoloniën. **(U2)**

Na het verhaal van dominee De Weerd vervolgt u de route via de Verlengde Splitting. Deze weg loopt langs de rand van het Oosterbos. Sla vervolgens linksaf het Wethouder J.A. Harmsenpad op. Dit fraaie fietspad voert dwars door het Oosterbos en brengt u weer terug naar de Herenstreek. Hier vindt u informatie over rijksmonument de Veenweg **(U3)**.

Sla op de Herenstreek rechtsaf. Onderweg kunt u desgewenst pauzeren bij Paviljoen Oosterbos. Vervolg de route naar Museumcollectie Brands. Hier is gelegenheid om het museum te bezoeken. **(U4)**

Na het museum fietst u terug naar de rotonde en vervolgens naar het Witte Kerkje in Nieuw-Dordrecht, waar de fietspuzzeltocht eindigt.

EMM
EN

Via Komoot te volgen scan de QR-code

U1

U2

U3

BEZIENSWAARDIGHEDEN ONDERWEG

U1. Koppelsluis en Koning Willem-Alexanderkanaal

U staat hier bij de Koppelsluis, een bijzonder onderdeel van het Koning Willem-Alexanderkanaal. Dit zes kilometer lange kanaal werd in 2013 geopend als onderdeel van het project Veenvaart, waarmee oude vaarverbindingen in de Drentse en Groningse Veenkoloniën weer bevaarbaar werden gemaakt voor recreatievaart.

Het Koning Willem-Alexanderkanaal is extra bijzonder omdat het het eerste infrastructurele project in Nederland was dat de naam van koning Willem-Alexander kreeg. Het kanaal werd kort na zijn troonsbestijging officieel geopend.

De aanleg was technisch uitdagend. Het kanaal doorsnijdt de Hondsrug, waardoor een hoogteverschil van ongeveer vijf meter moest worden overbrugd. Daarom werden twee bijzondere sluizen gebouwd: de Spaarsluis bij Oranjedorp en deze Koppelsluis bij Nieuw-Dordrecht. De Koppelsluis bestaat uit twee sluisgolven achter elkaar. Schepen stijgen of dalen hier twee keer ongeveer 2,5 meter. Dankzij deze verbinding kunnen recreatievaarders tegenwoordig weer varen door een gebied dat eeuwenlang werd gevormd door turfwinning, veenkoloniën en kanalen. Ook de historische veenschuit van het Veenpark maakt gebruik van deze vaarroute.

U2. Het Kerkje van de Weerd

Klazienaveen-Noord ontstond aan het begin van de twintigste eeuw tijdens de ontginning van het Smeulveen. De veenarbeiders woonden geïsoleerd midden in het veengebied en hadden aanvankelijk geen eigen kerk. Op initiatief van evangelist Braakhekke en met steun van veenondernemer Jan Evert Scholten werd in **1902** een eenvoudig houten kerkje gebouwd voor de arbeiders.

In **1904** kwam evangelist **Willem de Weerd** naar Klazienaveen-Noord. Hij

bleef hier meer dan veertig jaar werkzaam en werd een geliefde voorganger onder de veenarbeiders. Dankzij de opbrengst van zijn boek *De domeneer van Turfland* en financiële steun van de firma Scholten kon in **1922-1923** de huidige stenen Veenkerk worden gebouwd. De kerk is tegenwoordig een rijksmonument en staat nog altijd bekend als het **Kerkje van De Weerd**.

U3. De Veenweg van Nieuw-Dordrecht

Onder de grond bij het Oosterbos ligt een bijzonder archeologisch rijksmonument verborgen: de Veenweg van Nieuw-Dordrecht.

Onderzoek heeft uitgewezen dat deze houten weg rond 2549 voor Christus werd aangelegd. De weg was minstens achthonderd meter lang en mogelijk onderdeel van een veel groter traject door het moeras.

Waarom de weg precies werd gebouwd, weten archeologen nog altijd niet zeker. Mogelijk leidde hij naar een belangrijke of zelfs heilige plaats in het veen. Een deel van de Veenweg is

tegenwoordig te zien in het Veenpark. Het grootste deel ligt nog altijd veilig onder de grond verborgen om het te beschermen voor toekomstige generaties.

U4. Museumcollectie Brands

Aan de Herenstreek bevindt zich Museumcollectie Brands, gevestigd in de voormalige boerderij van verzamelaar Jans Brands (1931–2019).

Al op jonge leeftijd begon hij met verzamelen. Zijn bekende uitspraak was: *“Wat je weggooit, zie je later nooit weer.”*

Door de jaren heen verzamelde hij duizenden boeken, documenten, foto's en historische voorwerpen uit Drenthe en de veengebieden. Uiteindelijk groeide de verzameling zo sterk dat de boerderij werd omgebouwd tot museum.

Tegenwoordig biedt het museum een unieke kijk op de geschiedenis van

Drenthe, het veen en het dagelijks leven van vroeger.

De vliegtuigcrash van 1943

In de nacht van 23 op 24 augustus 1943 stortte een Britse Lancaster-bommenwerper van de Royal Air Force neer in Nieuw-Dordrecht.

Het toestel was onderweg terug van een bombardement op Berlijn toen het boven Nederland werd aangevallen door een Duitse nachtjager. Het zwaar beschadigde vliegtuig stortte uiteindelijk neer aan de Jhr. de Jongestraat.

Bij de ramp kwamen drie inwoners van Nieuw-Dordrecht om het leven: Jan de Vries, zijn vrouw en hun zoon. Ook zes bemanningsleden van het vliegtuig overleefden de crash niet.

De gebeurtenis liet diepe sporen achter in het dorp en wordt nog altijd herdacht.

EMM EN MONUMENTENDAG FIETSPUZZELTOCHT

Welkom bij de Monumentendag fietspuzzeltocht! Beantwoord de vragen en neem steeds de gevraagde letter mee. Aan het eind verschijnt de oplossing. Veel succes en puzzelplezier!

Raad de oplossing van de fietspuzzeltocht en win een leuke prijs

Wat leuk dat u meedoet aan de fietspuzzeltocht van Open Monumentendag! Heeft u alle aanwijzingen gevonden en de puzzel opgelost? Geef uw antwoord door

via het formulier door de QR-code te scannen. De QR-code vindt u aan het einde van de vragen.

Onder de juiste inzendingen verloten we een leuke prijs! Daarnaast stellen we drie korte vragen over de communicatie rondom de fietspuzzeltocht. Daarmee krijgen we inzicht in wat goed werkt en waar nog ruimte ligt voor verbetering. Bedankt voor uw deelname en veel succes!

1. Hoe oud is het Witte Kerkje in Nieuw-Dordrecht?

Antwoord:(schrijf voluit) Neem de 2e letter

2. Op de begraafplaats ligt 1552385 Sergeant T.E.C.K. MC KEITH begraven,

wat was zijn functie?

Antwoord: Neem de 5e letter

3. Anagram: welk beroep kun je maken van onderstaande letters?

T R F U S E K E R T

Antwoord: Neem de 7e letter

4. Codekraker – (morse)

-- .- -.- -.- .- .- -.-

Antwoord: Neem de 1e letter

5. Welke naam draagt de muziekkoepeel in Nieuw-Dordrecht

Antwoord: Neem de 6e letter

6. Hoe heet het standbeeld in de Leegte

Antwoord: Neem de 5e letter

7. Welk jaartal staat er op de steen Kollingsveen?

Antwoord: Neem de 3e letter

8. Waarvan was Oranjedorp rond 1900 een belangrijke leverancier?

Antwoord: Neem de 1e letter

9. Wat is de voornaam van de bouwer van de molen Zeldenrust?

Antwoord: Neem de 2e letter

10. Welke kracht gebruikt deze molen?

Antwoord: Neem de 3e letter

11: Wat is de lengte van het Koning Willem-Alexanderkanaal

Vermenigvuldig dit met het aantal meter hoogteverschil en tel daarna het aantal sluizen erbij op, die nodig bleken te zijn om het hoogteverschil te overbruggen.

Antwoord: ____ x ____ = ____ + ____ = ____

Antwoord:(schrijf voluit) Neem de 6e letter

12. Waar staat dit beeld?

L: Nieuw-Dordrecht

M: Oranjedorp

N: Zuidbargo

Neem de letter die vóór de juiste plaatsnaam staat Letter

13. Hoe worden de rustpunten genoemd naast het Koning Willem-Alexanderkanaal?

Antwoord: Neem de laatste letter

14. Wat is 'de Snikke'?

Antwoord: Neem de 1e letter

15. Wat is de naam van het museum in Nieuw-Dordrecht?

Antwoord: Neem de 1e letter

EINDOPLOSSING

Breng de antwoorden over in de juiste vakjes hieronder

Dus bij vraag 1, neem de 2e letter en die plaats je onder het 12e vakje onder vraag 1

Vraag	4	9	11	2	12	3	6	8	5	10	14	1	15	7	13
Antwoord															

Scan de QR-code, geef het antwoord uiterlijk **20 september 2026** door en maak kans op een mooie prijs.

ONTDEK EMM EN MONUMENTEN

EMM
EN

NIEUW-DORDRECHT

HET WITTE KERKJE

Vastenow 3,
7885 AL Nieuw-Dordrecht

Openingstijden

Zaterdag & zondag 10.00–16.00 uur

Activiteiten

In de kerk is een expositie te zien over dood en rouw in samenwerking met Museum Collectie Brands. De kerk vormt het begin- en eindpunt voor de fiets- en wandeltochten. Ook is er de opening van Open Monumentendag op zaterdag om 10.30 uur.

Omschrijving

De Hervormde Kerk in Nieuw-Dordrecht werd gebouwd in 1874, hetzelfde jaar waarin de Hervormde Gemeente werd opgericht. De kerk is ontworpen door architect H.C. (Harm Cornelis) Winters in een ambachtelijk-traditionele bouwstijl. In 1908 werd een vergunning verleend voor de vernieuwing van de kerk en de bouw van een toren.

Het witgepleisterde kerkgebouw heeft vijf traveeën met rondboogvensters en een zadeldak met donkere pannen. De toren is voorzien van een wijzerplaat en een met leien gedekte spits, bekroond met een piron en windhaan. Binnen vallen de lage ramen, het flauw gebogen plafond met houten latten en de witgepleisterde wanden met gele lambrisering op.

Sinds 2006 worden er geen kerkdiensten meer gehouden, maar het liturgisch meubilair is nog aanwezig. Op de stenen verhoging staan onder meer de gemetselde preekstoel, een houten avondmaalstafel en het orgel. Op de preekstoel ligt een Statenbijbel uit ongeveer 1637. De avondmaalstafel is gemaakt van hout uit het veen. Verder bezit de kerk een tinnen avondmaalsstel uit 1874 en een zilveren doopbekken.

De kerk staat aan de Vastenow. Deze naam is afgeleid van Vastenhouw, een verwijzing naar het vaste veen dat het openhouden van de grond bemoeilijkte.

RAF-MONUMENT

Klazienaveensestraat 40,
7885 BA Nieuw-Dordrecht

Openingstijden

Zaterdag & zondag 10.00–16.00 uur

Omschrijving

Op de Algemene Begraafplaats in Nieuw-Dordrecht vindt u een geallieerd erehof. Met de graven van 24 militairen die tijdens de Tweede Wereldoorlog in de gemeente Emmen omkwamen. Het erehof ontstond nadat op 20 februari 1943 het eerste geallieerde vliegtuig in de gemeente neerstortte. Ook de bemanningsleden van 7 andere neergehaalde Britse en Amerikaanse vliegtuigen werden hier begraven.

Bijzonder is het graf van de familie De Vries. Op 22 maart 1944 stortte een Britse Lancaster-bommenwerper (ED550), onderweg naar Berlijn, neer op hun boerderij in Nieuw-Dordrecht. Daarbij kwamen Jan de Vries, Annigje Jalving en hun achtjarige zoon Willem om het leven.

Tegenover hun graven liggen de 6 omgekomen bemanningsleden van het toestel begraven.

In 1980 werd op het erehof een RAF-monument onthuld ter nagedachtenis aan alle geallieerde militairen die in de gemeente Emmen sneuvelden. Het monument is gemaakt van een zwerfsteen en draagt de tekst: *'Ter nagedachtenis aan hen die vielen voor onze vrijheid/In remembrance of them who died for our freedom'*. Bij elk graf staat een identiek grafteken van witte natuursteen met een embleem en een kruis. Als blijvende herinnering aan de offers die tijdens de oorlog werden gebracht.

Stichting RAF Monument Nieuw-Dordrecht organiseert ieder jaar de jaarlijkse herdenking op 4 mei bij het monument op de begraafplaats. Hier liggen 24 gevallen RAF bemanningsleden begraven en zijn 6 herdenkingsplaquette aan de gevallen Amerikaanse bemanningsleden. Het doel is om de herinnering aan hen levend te houden en daarmee het besef wat vrijheid betekent.

2

3

MUSEUM COLLECTIE BRANDS

Herenstreek 11,
7885 AT Nieuw-Dordrecht

Openingstijden

Zaterdag & zondag 13.00–17.00 uur

Activiteiten

1. Museum Collectie Brands verzorgt een kleine tentoonstelling in het Witte Kerkje in Nieuw-Dordrecht. In deze tentoonstelling zijn diverse objecten uit de collectie te zien rond dood en rouw. Daarnaast is een oude video te bekijken waarin museumgrondlegger Jans Brands over deze objecten vertelt.
2. Wie een bezoek brengt aan het Witte Kerkje in Nieuw-Dordrecht ontvangt een kortingscoupon voor een bezoek aan het museum. In plaats van € 9,75 betaalt u tegen inlevering van de coupon bij de museumreceptie nu € 7,75 per persoon. Kinderen tot en met 14 jaar hebben tijdens het Open

Monumentenweekend gratis toegang tot het museum.

Omschrijving

Stap in een wereld waar nieuwsgierigheid de deur opent naar nieuwe inzichten en onverwachte ontmoetingen. In Museum Collectie Brands in Nieuw-Dordrecht wordt u uitgenodigd om als het ware door een sleutelgat te kijken naar een rijk en verrassend verleden. De collectie is het levenswerk van Jans Brands, een eenvoudige Drent met een uitzonderlijke passie voor verzamelen. Hij zag waarde in het alledaagse én het zeldzame, en bewaarde alles wat een verhaal in zich droeg. Zo ontstond een unieke verzameling die zich uitstrekt van Drenthe tot ver daarbuiten. Van nostalgische gebruiksvoorwerpen tot bijzondere museale stukken van historische betekenis.

Tijdens uw bezoek ontdekt u een wereld waarin elk object iets te vertellen heeft. Een herkenbaar voorwerp kan een glimlach oproepen, terwijl een onbekend artefact de verbeelding prikkelt. Juist die afwisseling maakt elke stap door het museum tot een kleine ontdekkingstocht. Laat u leiden door uw nieuwsgierigheid en ervaar hoe het gewone bijzonder wordt. Museum Collectie Brands is een plek waar verhalen blijven leven en waar u steeds opnieuw wordt verrast.

KOPPELSLUIJS: HISTORIE VAN HET WATER

De Koppelsluis ligt in het Oosterbos bij Nieuw-Dordrecht en Klazienaveen-Noord. U kunt de sluis bereiken via Scholtenskanaal Westzijde in Klazienaveen-Noord. Op de fiets via de Vastenow in Nieuw-Dordrecht of op de fiets via de Herenstreek in Nieuw-Dordrecht.

Openingstijden

Zaterdag & zondag 13.30–17.00 uur

Activiteiten

Op zaterdag en zondag vertelt Historisch Klazienaveen samen met De Veenvaart over de geschiedenis van de omgeving, het varen van vroeger en over de Koppelsluis.

Omschrijving

De Koppelsluis is onderdeel van het Koning Willem-Alexanderkanaal, een vaarverbinding van 6 kilometer tussen het Scholtenskanaal bij Klazienaveen-Noord en de Bladderswijk bij Oranjedorp. Het kanaal is vrij nieuw en doorkruist de Hondsrug. De sluis verbindt als het ware twee sluisen met elkaar en overbrugt daarmee een totaal hoogteverschil van vijf meter. In de Koppelsluis stijgt of daalt het schip in twee stappen van 2,5 meter. Hierdoor wordt gevaren op 19,5 meter boven NAP.

4

De Koppelsluis was een noodzakelijk onderdeel van het project Veenvaart dat is opgezet om het gebied beter bereikbaar te maken voor de pleziervaart en toerisme in de Veenkoloniën. In 2013 werd onder de naam Veenvaart de vaarverbinding Erica-Ter Apel geopend.

Met deze verbinding ontstond een schakel tussen bestaande vaarwegen, waardoor het mogelijk werd om een 'rondje Drenthe' te varen en een kortere vaarroute naar Duitsland te gebruiken. Daarmee is niet alleen een oud netwerk van vaarwegen opnieuw verbonden, maar is ook de dynamiek in het gebied veranderd. Met meer aandacht voor recreatie, cultuur en landschap.

SNIKKE 'JOHANNES VELDKAMP'

Opstapplaats van de Snikke bij Bladderswijk Oostzijde 110, 7885 TK Nieuw-Dordrecht (Oranjedorp)

Openingstijden

Zaterdag & zondag 13.30–17.00 uur

Activiteiten

Op de Snikke is een presentatie te zien over de geschiedenis van de boot.

Omschrijving

De Snikke is een historisch schip dat in 1907 werd gebouwd in het Friese Lemmer. Tot de jaren zestig werd de Snikke gebruikt voor het vervoer van mensen, vee, turf en goederen. Vroeger werd het schip voortgetrokken met menskracht, vaak door vrouwen, en later ook door paarden. Tegenwoordig is

er een motor ingebouwd voor de voortstuwing.

In 2006 werd het schip gerestaureerd door de eigenaar samen met vrijwilligers van het Gilde Emmen e.o. Daarbij is veel werk verzet om de trekschuit weer op tijd vaarklaar te krijgen. Sinds 23 juni 2007 is de Snikke weer in de vaart.

Het schip is 19,66 meter lang en 3,36 meter breed en mag 40 passagiers vervoeren, al wordt een maximum van 30 aangehouden. De Snikke voer in 1937 al onder de naam 'Koopmans Welvaren' door Drenthe. Het schip is zoveel mogelijk in oude staat hersteld, maar wel aangepast voor het vervoer van gasten.

De naam Johannes Veldkamp is verbonden aan de Drentse veenontwikkeling. In 1883 vestigde hij zich als landbouwer in Tweede Exloërmond. Rond 1900 begon hij met het opkopen van veen in Emmen en Valthe. Zijn onderneming groeide uit van een kleine vervener tot een grote speler in de veenindustrie. Na 1920 werd het bedrijf voortgezet door zijn zoons, waarbij vooral Anthonie Veldkamp het bedrijf verder uitbreidde met een turfstrooifabriek in Schoonebeek. Later nam Johannes Veldkamp de leiding over en maakte de overstap naar tuinturfproductie. In 2001 ging het bedrijf uiteindelijk op in Tref.

5

ZUIDBARGE

MOLEN ZELDENRUST

Jacoba Omvleepad 4,
7825 TX Emmen

Openingstijden

Zaterdag 11.00–17.00 uur

Omschrijving

Roelof Oosting bouwde molen Zeldenrust 1857. Vanaf 1919 was de familie Omvlee eigenaar en in 2003 werd de molen overgedragen aan Stichting Molen Zeldenrust. De molen is een rijksmonument. Bijzonder is het wieksysteem, de zogenaamde fokwieken. Daardoor kan de molen ook bij weinig wind al draaien. Oorspronkelijk maalde men hoofdzakelijk graan voor de boeren, vooral rogge, gerst en haver. Later werden dit vooral mengvoeders voor koeien, varkens en kippen.

Door schaalvergroting in de agrarische wereld werd dit in de jaren zeventig stopgezet. Men ging toen over tot het malen van tarwe met molenstenen voor een aantal bakkerijen. Dat was een succes maar om gezondheidsredenen zette de molenaar er rond de eeuwwisseling een punt achter. De molen werd overgenomen door het naastgelegen tuincentrum en een paar jaar

daarna door Stichting Molen Zeldenrust. Tegenwoordig wordt er weinig meer gemalen maar de wieken draaien nog wekelijks. In 2025 maakten ze zelfs 112.654 omwentelingen.

6

RIJKSMONUMENTALE BOERDERIJ

Rietlandenstraat 26,
7825 TS Emmen

Openingstijden

Zaterdag 10.00–17.00 uur

Zondag 13.00–17.00 uur

Activiteiten

Het schuurgedeelte van de boerderij en het erf zijn te bezichtigen.

Omschrijving

De boerderij is in opdracht van Hendrik Sikken in 1863 gebouwd nabij een brug over het Oranjekanaal. Het betreft een boerderij van het hallenhuistype.

De houten schuur is vermoedelijk uit de jaren 1920–1930. Het erf is traditioneel ingericht met onder andere keienbestrating (flinten), welwaterput, hoogstamboomgaard, wei en groentetuin. Het interieur in het woongedeelte is in 1920–1938 enigszins gemoderniseerd. Het stalgedeelte heeft een nagenoeg oorspronkelijke indeling (deel met lemen vloer, potstal, koestal met grup, paardenstal met houten schot, kalverruimte, washok en diepe aardappelkelder).

7

BARGER-COMPASCUUM

DE SPIEKER

Rietlandenstraat 10,
7825 TS Emmen

Openingstijden
Zaterdag 14.00–16.00 uur

Activiteiten

Bezichtiging spieker en waterput.
Uitleg aan de hand van tekeningen;
enkele in de spieker gevonden
voorwerpen (potscherven, spinklosje,
visloodje).

Omschrijving

In de tuin werden funderingsresten
van een spieker en 2 waterputten
ontdekt. Een spieker was een
middeleeuwse opslagplaats voor
graan. Aan de hand van gevonden
potscherven werd geconcludeerd dat
deze bouwwerken ergens tussen 10e
en 12e eeuw zijn gemaakt. Mogelijk
was de opslag niet bedoeld als

voorraad voor de winter maar als een
veilige plek voor het bewaren van de
pacht. In die periode was Zuidbarge
een leen van de bisschop van Utrecht,
die het weer verder verpachtte aan
kerken en kloosters in de omgeving.
Zo staat er in een document uit 1362
dat de bewoners van het Albertshuus
in Zuidbarge jaarlijks 4 mud rogge
moesten afdragen aan de kerk van
Gasselte.

De waterput (ongeveer 5 meter
diep) is gebouwd met los gestapelde
veldkeien. Aan de buitenkant zijn de
veldkeien omgeven door een brede
kraag van leem. Door de druk van deze
constructie kwam het grondwater
omhoog. Tijdens de opgraving is er
nog een tweede put aangetroffen.
Deze put was geheel van eikenhouten
planken gemaakt. Omdat deze put
gedeeltelijk onder de veldkeien van
de spieker lag moet deze put van nog
oudere datum zijn. Helaas kon deze
put niet meer behouden blijven.

MOLEN DE BERK

Zij-ingang van het Veenpark aan
de Postweg

Openingstijden
Zaterdag & zondag 10.00–16.00 uur

Activiteiten

Molenaars geven een
rondleiding, vertellen over de
molen en restauratie. Er is een
diapresentatie en een film over
de opbouw van de molen. Er
worden pannenkoekmeel en
boekjes over de Drentse molens
verkocht. De opbrengst is voor de
molenrestauratie. Bij voldoende
wind draait de molen.

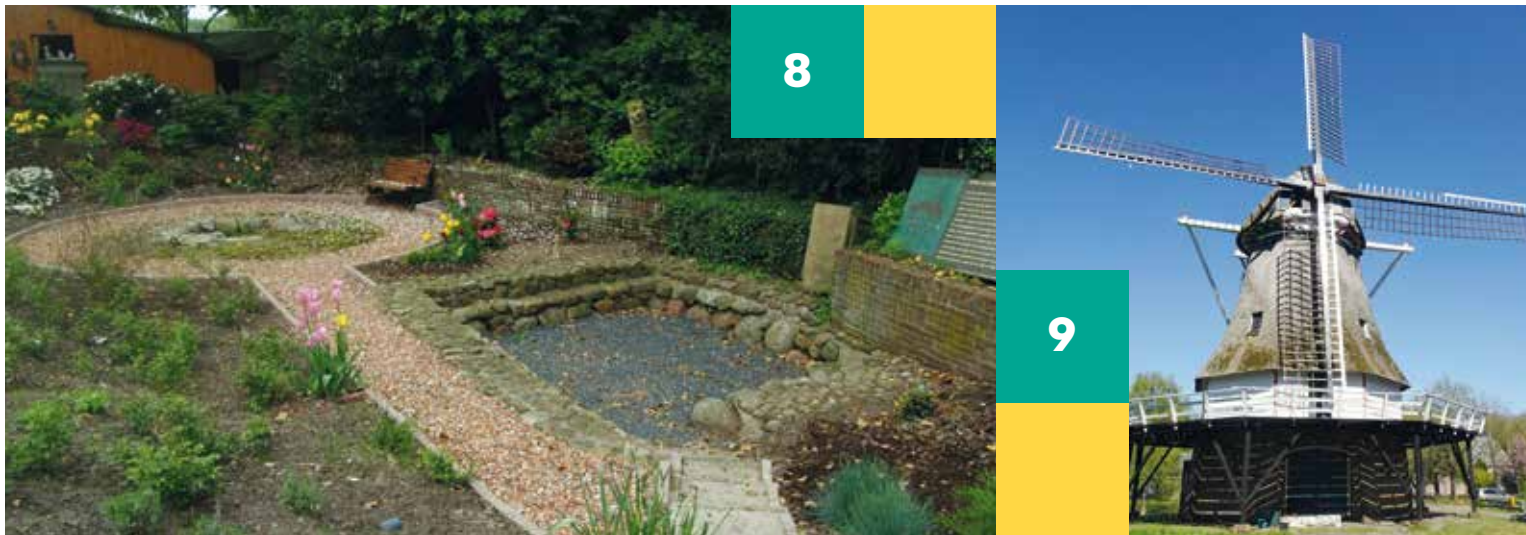
Omschrijving

Molen de Berk is oorspronkelijk
afkomstig uit Drantum in de Duitse
Kreis Cloppenburg. De molen
werd daar na 1870 gebouwd als

opvolger van een eerdere molen die
halverwege de negentiende eeuw
door brand verloren ging.

In 1983 kreeg de molen een
nieuwe plek in het Veenpark in
Barger-Compascuum. Daar werd
hij opgebouwd als museumstuk
en draaide hij in de jaren daarna
regelmatig waarbij ook werd
gemalen. In 2009 bleek dat de
molen niet goed meer kon worden
gekruid. Dat is het draaien van de
kap van een molen zodat de wieken
in de goede windrichting gezet
kunnen worden. De molen kwam
uiteindelijk stil te staan.

In de afgelopen jaren is stap voor
stap gewerkt aan herstel. Zo werd
de stelling vernieuwd, de staart
vervangen en het wiekenkruis
onder handen genomen. Ook het
kleine koppel stenen is nagekeken
en weer in gebruik genomen. In
2025 werd de molen door Provincie
Drenthe aangewezen als provinciaal
monument.

HOOGVEENKERKHOF

De Stikker 1,
7884 PW Barger-Compascuum

Openingstijden

Vrij toegankelijk
Zondag 11.00 tot 15.00 uur is er een vrijwilliger aanwezig voor uitleg/een rondleiding

Omschrijving

In Barger-Compascuum bevindt zich een uniek Hoogveenkerkhof. Het is een restant van een oorspronkelijk veel groter kerkhof op het hoogveen. Van 2010 tot 2012 is het Hoogveenkerkhof opgeknapt. Er is een afscheiding gemaakt tussen het Veenpark en het kerkhof, en het kerkhof is weer toegankelijk gemaakt. Daarnaast is er flink gesnoeid en zijn diverse grafmonumenten gerestaureerd.

Met behulp van vrijwilligers is in 2016 een expositieschuur geopend bij het Hoogveenkerkhof. De expositie gaat specifiek over de inwoners van Barger-Compascuum en wordt regelmatig vernieuwd door de Werkgroep Historie Barger-Compascuum. De schuur is een prachtig voorbeeld van het belang van het behoud van cultureel erfgoed en draagt de naam 'de Aole Waagnschuure'.

U kunt dit Hoogveenkerkhof bereiken via de huidige begraafplaats aan de Stikker in Barger-Compascuum.

BARGER-OOSTERVELD

H. GERARDUS MAJELLA KERK

Splitting 142,
7826 CT Emmen

Openingstijden

Zondag 9.00-17.00 uur

Omschrijving

De H. Gerardus Majella in Barger-Oosterveld is gebouwd in 1906 in traditionalistische stijl met neogotische invloeden. De kerk is opgetrokken uit baksteen op een basement van zwerfkeien. Het schip heeft een zadeldak en de dwarsbeuken zijn voorzien van afgewolfd schilddaken. Boven het gebouw staat een kleine dakruiter met luidklokje.

In 1906 werd de kerk gewijd aan de heilige Gerardus Majella, twee jaar nadat hij was heilig verklaard. Sindsdien is het een religieus centrum binnen de Rooms-Katholieke gemeenschap van Barger-Oosterveld, onderdeel van de Goede Herder parochie. Elk jaar vindt in juni de Gerardus Majella Processie plaats in het bos op het kerkhof. Daarmee is het een van de weinige nieuwe bedevaartplaatsen in Drenthe sinds de Reformatie.

De kerk is in drie fasen uitgebreid tot een zaalkerk met drie traveeën en midden- en zijbeuken. Binnen valt de hoge houten kap op, met muurschilderingen op witte wanden. Latere aanpassingen, uit de jaren '60, zijn op een terughoudende manier uitgevoerd.

ERICA

INDUSTRIEEL SMALSPOORMUSEUM

Griendtsveenstraat 140,
7887 TK Erica

Openingstijden

Zaterdag & zondag 10.00–16.30 uur

Activiteiten

Bezoekers kunnen een kijkje nemen in de enige overgebleven turfstrooiselfabriek in ons land met de daarbij behorende losinstallatie van turf wagens. Ook kunt u de viersporige smalspoorremise uit 1910 bezoeken.

Omschrijving

Voor het vervoer van de turf naar de turfstrooiselfabrieken werd het smalspoor langs de fabrieken aangelegd. De turven werden aangevoerd met lorries op het smalspoor. Lorries waren wagens die naar de zijkant konden worden gekanteld. De turven kwamen via een lopende band de fabriek binnen. Het turf werd diverse malen fijn gemalen en in balen, die per schip, spoor of later vrachtwagen werden afgevoerd.

In het huidige Industrieel Smalspoormuseum aan het Dommerskanaal wordt de geschiedenis van de Grientsveen Turfstrooisel Maatschappij in ere gehouden. Met een smalspoortrein

wordt u langs de turfstrooiselfabriek geleid en de viersporige smalspoorremise uit 1910. Het tracé van de rondritbaan loopt door een natuurgebied met een grote verscheidenheid aan flora en fauna. De locomotievenloods, het depot van het museum, is van grote interesse voor locomotievenliefhebbers.

12

EMMEN

SYNAGOGE

Julianastraat 27,
7811 JT Emmen

Openingstijden

Zaterdag 10.00–17.00 uur

Omschrijving

De Emmer synagoge werd in 1878 gebouwd. In 1909 werd het uitgebreid met onder andere een balkon. In 1993 is het gebouw gerestaureerd. De synagoge is gemaakt van metselwerk in

kruisverband en een wit bepleisterde voorgevel met een bijzondere trap in de daklijst en een dak met dakpannen. Je ziet gotische spitsboogvensters met gietijzeren kozijnen, een roosvenster met gevel met siermetselwerk. Binnen zijn originele elementen aanwezig: houten banken, biema (lezenaar), vrouwenbalkon en de kast voor de thorarollen.

13

14

VILLA DE LINDENHOF (DIEP)

Hoofdstraat 26,
7811 EA Emmen

Openingstijden

Zaterdag & zondag 13.00 – 17.00 uur

Activiteiten

Met VillaVerhalen duikt DIEP in de geschiedenis. De tentoonstelling leidt u door middel van kunst en een audiotour op een ontdekkingstocht door tijd, herinnering en verbeelding. U beweegt door verschillende ruimtes en ontmoet onderweg kunstwerken, historische objecten en persoonlijke verhalen. Soms

herkenbaar en dichtbij, soms vervreemdend of onverwacht. U wordt stilgezet bij vragen die nog altijd actueel zijn: welke verhalen geven we door? Wie bepaalt wat zichtbaar blijft? En hoe kijken we naar een verleden dat we zelf niet hebben meegemaakt?

Omschrijving

Villa de Lindenhof is een plek vol verhalen. De villa was woonhuis, onderdeel van het dierenpark, werkplek, opvanglocatie en ontmoetingsplek. Iedereen liet iets achter: een herinnering, een gebeurtenis, een gevoel.

KAPELKERK

Kapelstraat 63,
7811 HC Emmen

Openingstijden

Zaterdag 11.00–16.00 uur

Activiteiten

Er is een gids aanwezig voor informatie over de historie, bouw en het gebruik van de kerk.

Omschrijving

Deze Nederlands Hervormde kerk uit 1923 werd gebouwd in opdracht van het Evangelisatiebestuur in Emmen.

Het ontwerp is van de architecten Jan en Theo Stuivinga uit Zeist. De bouwstijl is traditionalistisch, met mooie ramen en deuren in een neo-Hollandse renaissancestijl. In 1951 werd de kerk vergroot door dezelfde architecten. De kerk is gebouwd van baksteen en heeft een zadeldak met dakpannen. Opvallend zijn de hoge ramen, de toren met spitsbogen en sierlijk metselwerk.

15

16

BB-BUNKER

Klepel 40,
7811 KM Emmen

Openingstijden

Zaterdag & zondag 10.00 tot 16.00
uur

Activiteiten

Er worden rondleidingen gegeven en
er is een expositie

Omschrijving

De Stichting Archeologie en Monument (SAM) opent de deuren van haar archeologische werkplaats, de voormalige BB commando-bunker (atoombunker). Deze bevindt zich 5 meter onder de grond en werd gebouwd in 1966. De bunker viel onder de Bescherming Bevolking, kortweg BB. Deze organisatie werd door de overheid opgericht in 1952 en had, in geval van oorlog of rampen, diverse taken zoals branden bestrijden en zorgen voor een reddings- en medisch team. De BB werd in 1986 opgeheven.

In de Emmense bunker konden 10 dagen lang maximaal 54 mensen verblijven in geval van een aanval met atoombommen en chemische wapens op Nederland. Er zijn diverse vertrekken; een verbindingskamer, twee kleine slaapzalen, een commandoruimte, laboratorium en een voorraadkamer waar (ingeblikt) voedsel werd bewaard. Er was een eigen watervoorziening. Stroom werd in de bunker opgewekt door een dieselmotor met aggregaat. Zo was men geheel zelfvoorzienend en beschermd tegen radioactiviteit en chemische wapens.

Tijdens de Open Monumentendagen kan iedereen de bunker bezoeken. Er wordt uitleg gegeven over de bunker en hoe deze functioneerde tijdens een aanval met atoom- en kernwapens. Er zijn rondleidingen en er is een expositie.

17

MUSEUM ERGENS IN NEDERLAND

Weedingerhaag 8,
7815 LZ Emmen

Openingstijden

Zaterdag & zondag 10.00 tot
17.00 uur

Omschrijving

Tijdens Open Monumentendag op 12 en 13 september opent Museum Ergens in Nederland 1939–1945 van 10.00 tot 17.00 uur. Dit jaar staat in het teken van veerkrachtig erfgoed. Nergens wordt die veerkracht tastbaarder dan in de persoonlijke verhalen, objecten en stille getuigen uit de jaren van bezetting en

onzekerheid. Bij goed weer is er buiten een uitgebreidere verkoop van boeken en militaire goederen (na 1945), ideaal voor liefhebbers en verzamelaars. Een compact, krachtig museum dat laat zien hoe mensen hun weg vonden in onzekere tijden — en hoe dat erfgoed vandaag nog steeds spreekt.

EMMER-COMPASCUUM

SINT WILLEHADUS KERK

Hoofdkanaal Oostzijde 83,
7881 CN Emmer-Compasuum

Openingstijden

Zaterdag 10.00–17.00 uur
Zondag 13.00–17.00 uur

Activiteiten

Op zaterdag van 9.00 tot 13.00 uur is er een rommelmarkt bij de kerk. Ook worden er rondleidingen gegeven over de historie van de kerk.

Omschrijving

In 1889 werd de éénbeukig bakstenen kruiskerk opgeleverd. De kruiskerk werd na korte tijd alweer afgebroken. In 1923 werd in opdracht van het kerkbestuur van de H. Willehadusparochie op de funderingen van een vroegere kerk gebouwd. Het ontwerp is afkomstig van architect Herman Kroes. Deze kerk werd ingezegend in 1924. In de jaren 1989–2004 is het dak voorzien van nieuwe leibedekking en zijn glas-in-loodramen gerestaureerd.

18

NIEUW-SCHOONEBEEK

KERKHOF BÜTER

(Bij) Europaweg 219,
7766 AG Nieuw-Schoonebeek

Openingstijden

Vrij toegankelijk

Activiteiten

Op zondag worden er van 13.00 tot 16.00 uur rondleidingen gegeven

Omschrijving

Kerkhof Büter is de oudste begraafplaats van Nieuw-Schoonebeek. Het kerkhof werd in 1825 als noodbegrafplaats ingericht nadat de katholieke bewoners hun overledenen niet langer in het Duitse Twist konden begraven. Jan Berend Borg stelde hiervoor grond beschikbaar. Het terrein was een voormalige boe van de familie Wenny, een

bijzonder type veeschuur dat alleen in de omgeving van het Schoonebeekerdiep voorkwam. De begraafplaats kreeg officieel de naam Naamloze Begraafplaats Nieuw-Schoonebeek.

Het kerkhof bleef in gebruik tot 1855, toen het nieuwe kerkhof bij de kerk in het centrum van Nieuw-Schoonebeek werd ingezegend. In 1928 kwam het terrein in eigendom van Bernardus Hendrikus Büter. Sindsdien is de naam Büter met deze voormalige noodbegrafplaats verbonden.

Op Kerkhof Büter liggen 18 personen begraven, in de leeftijd van 7 dagen tot 84 jaar. Na een periode van verwaarlozing werd het kerkhof vanaf 1978 hersteld. Sinds 2022 staat ook de tweede historische gedenksteen weer op zijn oorspronkelijke plaats.

19

ZWARTEMEER

ST. ANTONIUSKERK

Hogeweg 50,
7894 AS Zwartemeer

Openingstijden

Zaterdag & zondag 10.00 tot
16.00 uur

Activiteiten

Er is fotomateriaal aanwezig in de kerk

Omschrijving

De St. Antoniuskerk in Zwartemeer werd gebouwd in 1921 naar ontwerp van architect Joh. H. Sluijmer. De neogotische kruiskerk is opgetrokken uit baksteen en gebouwd volgens het centraalbouwprincipe. De kerk heeft een vijfhoekige apsis met steunberen, zadeldaken met oranje dakpannen en is via de sacristie verbonden met de voormalige pastorie.

In 1969 werd de kerk gesloten en verkocht. Het koorgedeelte werd

verbouwd tot woning en in de kerk kwamen onder meer een paardenstal en garage. Vanaf 1996 begon een nieuwe eigenaar met het gedeeltelijk terugbrengen van de kerk om deze opnieuw voor religieuze bijeenkomsten te gebruiken. Het priesterkoor en de sacristie bleven als woning in gebruik.

Binnen zijn de gepleisterde gewelven met kruisribben van schoon metselwerk bewaard gebleven. De oorspronkelijke inrichting is deels verdwenen en de huidige houten banken zijn niet origineel. De spitse dakruiter, die ooit op de kruising van het dak stond, werd vanwege schade verwijderd en wordt in de kerk bewaard.

De kerk ligt aan de rand van Zwartemeer, vlak bij het Bargerveen en de Duitse grens. Naast de kerk bevindt zich de begraafplaats van de Antonius van Padua-parochie.

COLOFON

Een initiatief van

Comité OMD Emmen

Organisatie

Kernteam OMD Emmen
(Cor Blok, André Lambers,
Jan Omvlee, Ben Karstenberg en
Stoffer Appeldorn)

Marketing en vormgeving

Gemeente Emmen

Teksten en afbeeldingen

Gemeente Emmen, Deelnemers
Open Monumentendag 2026

Puzzeltochten

Agnes van der Weide en
Rita Timmerman

Afbeeldingen

Eigenaren en organisaties van
de deelnemende monumenten,
Gemeente Emmen

18

EMM
EN

ontdekemmen.nl
openmonumentendag.nl

**EMM
EN**

